

نگاشت چرخه McGraw به متدولوژی RUP برای توسعه نرم افزار امن

کیوان رحیمی‌زاده^{۱*}, محمدعلی ترکمانی^۲ و عباس دهقانی^۳

^۱دانشکده فنی و مهندسی، گروه مهندسی کامپیوتر، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

^۲کارخانجات مخابراتی ایران، شیراز، ایران

چکیده

امنیت نرم افزار از چالش‌های مهم در توسعه نرم افزار است. هر روز آسیب‌پذیری‌ها و نفوذ‌های زیادی در نرم افزارهای مشهور گزارش می‌شود. همان‌طور که برای حل مشکل بحران نرم افزار بحث مهندسی نرم افزار مطرح شد، مهندسی نرم افزار امن در کاهش چالش‌های امنیتی نرم افزار مؤثر است. چرخه McGraw به عنوان یکی از رهیافت‌های صریح و مشخص در راستای اعمال مهندسی امنیت در نیازمندی‌ها، معماری، طراحی، کدنویسی، اندازه‌گیری و نگهداری نرم افزار است. نقاط تماس امنیت نرم افزار برای استفاده در ساخت نرم افزار، مستقل از پروسه نرم افزاری است و به هر فرآیند تولید نرم افزار قابل اعمال است. بنابراین، می‌توان با تغییر چرخه توسعه نرم افزار مورد نظر و اعمال نقاط تماس، چرخه توسعه نرم افزار امن را ایجاد کرد. در این پژوهش، راه کاری برای نگاشت چرخه McGraw به متدولوژی RUP: به عنوان متدولوژی سنگین وزن توسعه نرم افزار؛ و تلفیق این دو متدولوژی در راستای ایجاد یک متدولوژی ساده و کارآمد برای توسعه نرم افزار امن (که RUPST نام دارد) ارائه و همچنین، فراورده‌های جدید RUP برای توسعه نرم افزار امن به تفکیک هر نظام ارائه و چهار نقطه نظر و چهار نشانه نقش جدید نیز برای انجام فعالیت‌های مرتبط با امنیت نرم افزار تعریف می‌شود. راه کار پیشنهادی در یک پروژه واقعی در شرکت کارخانجات مخابراتی ایران مورد استفاده و ارزیابی قرار گرفت. دست‌آوردها نشان می‌دهد که بهره‌گیری و اجرای صحیح این رهیافت توسعه توسط توسعه‌دهندگان، به پیاده‌سازی و توسعه امن‌تر و مستحکم‌تر نرم افزار منجر می‌شود.

وازگان کلیدی: مهندسی نرم افزار امن، چرخه توسعه نرم افزار، طراحی نرم افزار، نقاط تماس، فرآورده

Mapping of McGraw Cycle to RUP Methodology for Secure Software Developing

Keyvan RahimiZadeh^{*1}, Mohamamd Ali Torkamani² & Abbas Dehghani³

^{1,3} Department of Computer Engineering, Yasouj University, Yasouj, Iran

² Iranian Telecommunication Manufacturing Company, Shiraz, Iran

Abstract

Designing a secure software is one of the major phases in developing a robust software. The McGraw life cycle, as one of the well-known software security development approaches, implements different touch points as a collection of software security practices. Each touch point includes explicit instructions for applying security in terms of design, coding, measurement, and maintenance of software. Developers are able to provide secure and robust software by applying such touch points. In this paper, we introduce a secure and robust approach to map McGraw cycle to RUP methodology, named RUPST. The traditional form of RUP methodology is revised based on the proposed activities for software security. RUPST adds activities like security requirements analysis, abuse case diagrams, risk-based security testes, code review, penetration testing, and security operations to the RUP disciplines. In this regard, based on RUP disciplines, new touch points of software security are presented as a table. Also, RUPST adds new roles such as security

* Corresponding author

*نویسنده عهده‌دار مکاتبات

architect and requirement analyzer, security requirement designer, code reviewer and penetration tester which are presented in the form of a table along with responsibilities of each role.

This approach introduces new RUP artifacts for disciplines and defines new roles in the process of secure software design. The offered artifacts by RUPST include security requirement management plan, security risk analysis model, secure software architecture document, UMLSec model, secure software deployment model, code review report, security test plan, security testes procedures, security test model, security test data, penetration report, security risks management document, secure installation and configuration document and security audit report.

We evaluate the performance of the RUPST in real software design process in comparison to other secure software development approaches for different security aspects. The results demonstrate the efficiency of the proposed methodology in developing of a secure and robust software.

Keywords: Secure software engineering, software development lifecycle, software design, RUP, artifact

برای حل مشکل امنیت نرمافزار، متخصصان مهندسی نرمافزار متدولوژی‌های گوناگونی را برای توسعه نرمافزار امن رائه کرده‌اند که می‌توان به چرخه McGraw [1, 3, 4] و چرخه توسعه امنیت نرمافزار مایکروسافت (SDL)^۱ [5, 6, 7] به عنوان مهمترین متدولوژی‌ها اشاره کرد. McGraw چرخه پیشنهادی خود را روی مدل خطی توسعه نرمافزار ارائه داده است. اما هدف از ارائه این چرخه آن است که برای تمامی متدولوژی‌های توسعه نرمافزار قابل پیاده‌سازی باشد. در واقع هدف ارائه‌دهنده آن، گروی مک گرو، این بوده است که چرخه McGraw مستقل از متدولوژی باشد و روی هر متدولوژی قابل اعمال باشد. سایر راه‌حل‌ها به‌طور کامل اختصاصی هستند و فقط برای یک متدولوژی خاص ارائه شده‌اند. از سوی دیگر، متدولوژی RUP یک متدولوژی شناخته‌شده و محبوب برای توسعه نرمافزار است و بسیاری از شرکت‌ها از آن برای توسعه نرمافزار استفاده می‌کنند؛ اما این متدولوژی از ابتدا با ذهنیت امنیت طراحی نشده است. بنابراین، باید دستورالعمل‌های صریح و مشخص در راستای اعمال مهندسی امنیت در سرتاسر چرخه توسعه نرمافزار به RUP اضافه شود. این دستورالعمل‌ها که بر اساس بهترین تجربیات در حوزه مهندسی نرمافزار امن هستند، شامل تعدادی فعالیت اضافی‌اند که می‌بایست توسط تیم توسعه نرمافزار انجام شوند. در پژوهش‌های پیشین راه‌کاری در خصوص اعمال نقاط امنیت نرمافزار روی RUP انجام نشده است. در این پژوهش، یک مدل برای نگاشت چرخه McGraw به متدولوژی RUP ارائه می‌شود. همچنین فراورده‌های^۲ جدید RUP برای توسعه نرمافزار امن به تفکیک هر نظام ارائه و چهار نقش جدید نیز برای انجام فعالیت‌های مرتبط با امنیت نرمافزار تعریف می‌شود.

در مدل ارائه شده، نقاط تماس امنیت نرمافزار را که در چرخه McGraw معرفی و به مدل آبشاری توسعه نرمافزار

² Security development lifecycle

³ Artifacts

۱- مقدمه

امروزه نرمافزار به بخش جدایی‌ناپذیر از زندگی بشر تبدیل شده است. چرخه حیات تولید نرمافزار، از موضوعات مهم در تولید یک سامانه نرمافزاری است. برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری، تحلیل، تولید، آزمایش، استقرار و نگهداری سامانه‌های نرمافزاری از گام‌های مهم این چرخه هستند [1]. با توجه به فراگیری نرمافزارها، فراهم‌سازی امنیت، قابلیت اطمینان نرمافزار و کارایی بسیار مهم و در مواردی امری حیاتی است. در این راه کاهش خطاهای نرمافزار نقش مهمی را ایفا می‌کند [2].

امنیت برنامه‌های کاربردی و امنیت شبکه‌های رایانه‌ای به‌تهابی نمی‌تواند امنیت مورد نیاز کاربران را برآورده سازد. امنیت برنامه‌های کاربردی به معنی حفاظت از نرمافزار و سامانه‌ای که نرمافزار پس از ساخت و توسعه روی آن اجرا می‌شود، است نرمافزارها با چالش‌های همچون، جداسازی (ایزوله) کد در جعبه شنی^۳ (برای نمونه ماشین‌مجازی جوا)، حفاظت در قبال کد مخرب، قفل کردن برنامه‌های اجرایی، پایش برنامه‌ها به هنگام اجرا (به‌خصوص ورودی برنامه‌ها)، اعمال سیاست‌های استفاده از نرمافزار و سامانه‌های قابل توسعه روبرو هستند.

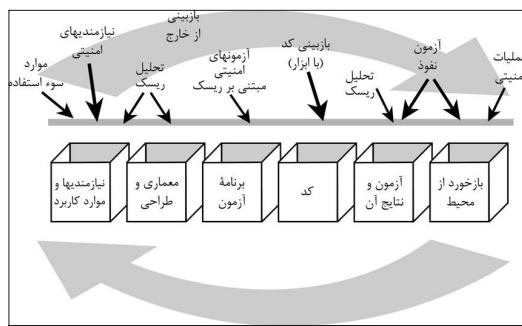
هرگاه نرمافزار از درون آسیب‌پذیر باشد، هیچ راه کاری به جز مسدود کردن و عدم استفاده از نرمافزار وجود ندارد. راه حل اصلی رهایی از این مشکل، مهندسی نرمافزار امن است. در مهندسی نرمافزار امن، از نخستین گام تا گام پایانی توسعه نرمافزار، امنیت نرمافزار در نظر اعمال می‌شود و ریسک‌های ممکن نرمافزار مدیریت می‌شوند. در این راستا، با استفاده از ابزارهای مناسب آزمون‌های امنیتی مختلف را روی سامانه انجام می‌شود و کدهای نرمافزاری نیز از نظر امنیتی مرور شده تا برنامه‌ها عاری از آسیب‌پذیری باشند و نرمافزاری امن و قابل اطمینان تولید شود.

¹ Sandboxing

چنانچه نقاط تماس را داشته باشد، چرخه توسعه نرم افزار امن را ایجاد کرد [4].

نقاط تماس امنیت نرم افزار، مجموعه‌ای از بهترین تجارب امنیت نرم افزار است و شامل دستورالعمل‌های صریح و مشخص به منظور دخیل کردن مهندسی امنیت در نیازمندی‌ها، معماری، طراحی، کدنویسی، اندازه‌گیری و نگهداری نرم افزار است. این دستورالعمل‌ها می‌باشد در قالب مراحل و نقاط مشخص و قابل‌لمس معرفی شوند. این مراحل به هر فرآیند تولید نرم افزار قابل اعمال هستند. به عبارت دیگر، نقاط تماس امنیت نرم افزار، مستقل از فرآیند توسعه‌ای که به کار برده شده است، طراحی شده‌اند. نقاط تماس تمامی مراحل چرخه حیات نرم افزار را شامل می‌شود و هدف آن، اتخاذ مجموعه‌ای ساده و روشی از بهترین تجارب مهندسی که برای ورود امنیت به فرآیند توسعه نرم افزار طراحی شده‌اند، است.

نقاط تماس هم‌زمان با تکامل نرم افزار بیش از یکبار تکرار می‌شوند و شامل سازوکارهای امنیتی (همانند کنترل دسترسی) و طراحی برای امنیت است. این سازوکارها هم شامل فعالیت‌های کلاه‌سفید (مخرب و مربوط به نفوذگر) و هم فعالیت‌های کلاه‌سفید (سازنده و مربوط به توسعه‌دهنده) است. طبیعتاً، برخی نقاط تماس قدرتمندتر از سایرین‌اند و اولویت بیشتری دارند. نقاط تماس به ترتیب اولویت عبارتند از مرور کد، تحلیل ریسک‌های معماری، آزمون نفوذ، آزمون‌های امنیتی مبتنی بر ریسک، ستاریوهای سوء موارد کاربری، نیازمندی‌های امنیتی، عملیات (اپراتوری) امنیتی [3]. در ادامه اولویت‌های نقاط تماس مورد بررسی قرار می‌گیرند.

[3] McGraw (Figure-1): McGraw Cycle [3]

۱-۲- مرور کد

هدف از مرحله مرور کد، یافتن خطاهای و آسیب‌پذیری‌های امنیتی موجود در کد برنامه است. مرور کد توسط ابزارهای

اضافه شده است، به متدولوژی RUP اعمال می‌شود. استفاده از این مدل، که RUPST¹ نامیده می‌شود، به توسعه‌دهنگان کمک می‌کند تا نرم‌افزاری امن تری تولید کنند. این مدل در مقایسه با پژوهش‌های پیشین که سعی در امن‌کردن متدولوژی RUP داشته‌اند و بیشتر به تحلیل و طراحی نیازمندی‌های نرم‌افزار توجه کرده‌اند، بسیار جامع است و تمامی گام‌ها و مراحل توسعه نرم‌افزار را دربر می‌گیرد. از آنجا که اصول مهندسی نرم‌افزار امن در تمام مراحل این مدل در نظر گرفته شده است، نرم‌افزاری که به این روش توسعه یابد، از جنبه‌هایی همانند معماری، طراحی و پیاده‌سازی امن خواهد بود. مدل پیشنهادی RUPST در یک پروژه واقعی مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج ارزیابی این مدل نشان می‌دهد که بهره‌گیری و اجرای صحیح این رهیافت توسط توسعه‌دهنگان، به پیاده‌سازی و توسعه امن‌تر و مستحکم‌تر نرم‌افزار منجر می‌شود.

ساختمار ادامه مقاله به این ترتیب است که در بخش دوم، چرخه McGraw برای توسعه نرم‌افزار امن بررسی می‌شود. در بخش سوم، متدولوژی RUP، که یکی از متدولوژی‌های مهم توسعه نرم‌افزار است به اختصار بیان می‌شود. در بخش چهارم، پژوهش‌های پیشین بررسی می‌شود. در بخش پنجم، یک مدل برای نگاشت چرخه McGraw به متدولوژی RUP در راستای ایجاد یک متدولوژی ساده و کارآمد برای توسعه نرم‌افزار امن (RUPST) ارائه می‌شود و بخش ششم به یک مطالعه موردي درخصوص استفاده از RUPST در یک پروژه واقعی اختصاص دارد. در بخش هفتم مزایای مدل و بهدلیل آن در بخش هشتم مقایسه روش پیشنهادی با سایر روش‌ها از جنبه‌های مختلف عرضه و در بخش پایانی نیز دست‌آوردهای این پژوهش ارائه می‌شود.

۲- چرخه McGraw

چرخه McGraw (شکل (۱)) نخستین بار در مجله امنیت و محرومگی IEEE Security & Privacy در سال ۲۰۰۴ ارائه شد. این مدل صرف نظر از اینکه از کدام یک از فرایندهای پایه توسعه نرم‌افزار همانند حلقه‌زنی، توسعه مبتنی بر مؤلفه، Agile، XP، RUP استفاده می‌شود، قابل استفاده است. تعریف چرخه توسعه امن دلخواه با اضافه کردن یک مجموعه نقاط تماس امنیت نرم‌افزار² به فرآیند موجود امکان‌پذیر است؛ بنابراین، می‌توان با تغییر چرخه توسعه نرم‌افزار (SDLC³)

¹ RUP with Security Touchpoints

² Software security touchpoints

³ Software Development Life Cycle

مختلف انجام می‌شود. درواقع، کد منبع برنامه باید جستجو و آسیب‌پذیری‌های آن کشف شود. مرور کد یک عملیات لازم ولی نه کافی برای رسیدن به نرمافزار امن است. بهترین اکتشافی که مرور کد می‌تواند انجام دهد، آشکارسازی بخش مهمی از مشکلات امنیتی است. یافتن مشکلات معماري نرمافزار از کد برنامه، کار بسیار دشواری است. یک راهبرد کامل، ترکیب مرور کد و تحلیل ریسک‌های معماري است. نمونه‌ای از مخاطراتی که به عنوان خروجی این مرحله مشخص می‌شود، مشاهده خطای سرریز بافر در یکی از خطوط برنامه است.

۲-۲- تحلیل ریسک معماري

در تولید نرمافزار، فراورده‌ها عبارتند از محصولات (یا قطعات اطلاعاتی) که در طی فرآیند تولید نرمافزار، ایجاد، استفاده، یا به روزرسانی می‌شوند. فراورده مهم بعدی در توسعه نرمافزار، توصیف سامانه و طراحی است. هدف از مرحله تحلیل ریسک معماري، یافتن عیوب‌های معماري و طراحی است. حدود نیمی از مشکلات امنیتی به خطاهای طراحی بر می‌گردد. اتکا به کد برای پیدا کردن این عیوب کارساز نیست و نمی‌توان خطاهای طراحی را از روی کد پیدا کرد. برای انجام این کار یک درک سطح بالا از مسئله نیاز است. طراحان، معماران و تحلیل‌گران نرمافزار باید مفروضات را به گونه‌ای صریح مستند کنند که شناسایی حملات احتمالی، ممکن باشد. در این نقطه، تحلیل‌گران امنیتی عیوب‌های معماري را کشف و رتبه‌بندی می‌کنند تا بتواند اصلاح و رویه کاهش ریسک آغاز شود. نمونه‌هایی از این گونه ریسک‌ها به صورت زیر است:

- افزای نامناسب و محافظت ضعیف از داده‌های حساس
- ناتوانی وب‌سرویس از احراز اصالت کد فراخوانی شده و کاربر آن
- مناسب‌بودن تصمیمات مربوط به کنترل دسترسی

۲-۳- آزمون نفوذ

براساس شکل (۱)، محل انجام آزمون نفوذ^۱ در چرخه McGraw می‌باشد. آزمون نفوذ به عنوان یک تلاش قانونی و مجاز به بهره‌برداری از سامانه‌های رایانه‌ای برای ساخت سامانه امن‌تر و محافظت بیشتر توصیف شده است. آزمون نفوذ مناسب همیشه با توصیه‌های خاص برای تقویت امنیت به پایان می‌رسد.

تفاوت آزمون نفوذ با آزمون‌های کارکردی رایج در نرمافزار آن است که آزمون کارکردی، آزمون مثبت‌ها است و به طور معمول به دنبال ویژگی‌های عملکرد صحیح برنامه بر اساس کارکردهای تعیین شده است؛ ولی، آزمون نفوذ یعنی آزمون منفی‌ها و هدف آن یافتن حفره‌هایی است که ممکن است توسط هکرها مورد سوء استفاده قرار گیرد. نکته مهم این است که باید از آزمون نفوذ به عنوان «آخرین راه کار» و نه نخستین گام امنیتی فرآیند توسعه نرمافزار، استفاده شود.

۲-۴- آزمون امنیتی مبتنی بر ریسک (Risck Based)

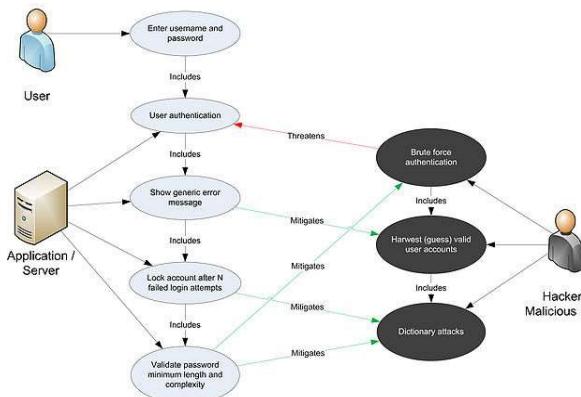
براساس شکل (۱)، جایگاه آزمون امنیتی بر مبنای ریسک در مرحله آزمون و نتایج آن است. آزمون امنیت، فعالیتی فراتر از قلمرو پویش پورت شبکه است که به وسیله بسیاری از نرمافزارهای آزمون نفوذ انجام می‌شود. اگر آزمون امنیتی مبتنی بر ریسک به درستی انجام شود، تأثیر آن بسیار دقیق‌تر و عمیق‌تر از آزمون‌های جعبه سیاه همانند آزمون نفوذ و جعبه سفید است. این آزمون حتی فراتر از آزمون عملکردی سازوکارهای امنیتی نرمافزار خواهد بود. آزمایش‌کنندگان باید رویکردی مبتنی بر ریسک را هم در زمینه معماري سامانه و هم درخصوص رفتار یک مهاجم استفاده کنند. با تعیین ریسک‌های سامانه و ایجاد پیشran‌های آزمون با درنظرگرفتن این ریسک‌ها، یک آزمون کننده امنیت نرمافزار می‌تواند به درستی بر نواحی که ممکن است، روی آن‌ها حملات موفقی انجام شود، تمرکز کند.

تفاوت اصلی آزمون امنیت و آزمون نفوذ، سطح ردیافت و زمان اختصاص داده شده به آزمون است. آزمون نفوذ وقتی انجام می‌شود که نرمافزار به طور کامل در محیط‌های عملیاتی در حال اجرا باشد. اما آزمون امنیت می‌تواند قبل از تکمیل نرمافزار در سطح واحد انجام شود. به عبارت دیگر، قبل از فرایند یک پارچه‌سازی^۲ باید از سطح مؤلفه یا واحد شروع کرد. همچنین، آزمون نفوذ رویکردی بیرون به درون دارد و تا حدودی نیز کوتاه، اما رویکرد آزمون امنیتی مبتنی بر ریسک هم از بیرون به درون و هم از درون به بیرون سامانه است. آزمون امنیتی این مزیت را دارد که می‌توان امنیت سامانه را به تعدادی از قطعات گستته تجزیه کرد و آزمون گر به طور دقیق می‌تواند روی بخش‌هایی از که حمله روی آن موفق می‌شود، تمرکز و ریسک‌ها را

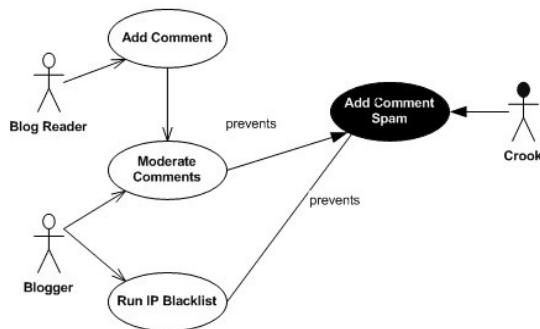
² Integration

^۱ Penetration testing

UMLSec در فازهای تحلیل و طراحی یکی از فعالیت‌ها در توسعه نرم افزار امن است. UMLSec ابتدا توسط جرجینس و همکارانش [5] در سال ۲۰۰۲ ارائه شد؛ سپس شرح کامل آن برای مدل‌سازی سامانه‌هایی که در آنها امنیت یک مسئله بحرانی است در [6] ارائه شد. درواقع، UMLsec بسطی از UML است که امکان نمایش اطلاعات مربوط به امنیت را درون نمودارهای ترسیم‌شده برحسب مشخصات سامانه فراهم می‌کند.

(شکل-۳): یک نمونه نمودار سوء کاربری
(Figure-3): A sample of misuse case diagram

(شکل-۴): نمودار سوء موارد کاربری انتشار هرزنامه در یک وبلاگ

(Figure-4): Misuse case diagram for spamming

۲-۷- اپراتوری امنیتی

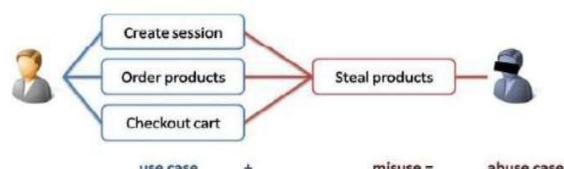
پیکربندی درست برنامه برای محیط کاربردی خاص در این گام انجام می‌شود. بنابراین نیاز به فراهم‌آوری محیطی مناسب در سطح شبکه است تا سیستم‌عامل و البته تنظیمات درست امنیتی خود برنامه کاربردی فراهم شود. دیگر نقاط قابل طرح در این گام عبارتند از ثبت‌کردن مرور امنیتی نهایی، مدیریت تغییرات (CAB⁴) و برنامه رصد امنیتی و پاسخ‌گویی.

⁴ Change Advisory Board

شناسایی کند. از نظر تئوری، اگر هر مؤلفه بهصورت امن پیاده‌سازی و معیارهای طراحی بین مؤلفه برآورده شده باشد، سامانه‌ای که از کنار هم قرار گرفتن این مؤلفه‌ها بهدست می‌آید، نیز به شکل امن خواهد بود؛ اما آزمون امنیتی باید در سطح سامانه نیز ادامه بیابد و سطح تجمعی شده را نیز در برگیرد (نقطه تلاقی آزمون نفوذ و آزمون امنیتی). بنابراین، در ادامه باید آزمون امنیت در سطح سامانه انجام شود و خواص نرم افزار مجتمع شده نیز ارزیابی شود. این نقطه به طور دقیق همان جایی است که آزمون نفوذ و آزمون امنیت با یکدیگر همپوشانی دارند.

۲-۵- نمودار سوء موارد کاربری

نمودار موارد کاربری^۱ در UML برای مدل‌سازی کارکردهای برنامه و آنچه برنامه باید انجام دهد استفاده می‌شود. از نمودار سوء موارد کاربری^۲ برای مواردی که نمی‌خواهیم در کاربری نشان‌دهنده مواردی است که کاربر انجام می‌دهد اما نمودار سوء موارد کاربری مواردی است که نشان می‌دهد که حمله‌کننده مایل است انجام دهد؛ بنابراین موارد سوء استفاده^۳، شبیه ستاریوی کاربری هستند، با این تفاوت که آنها رفتار برنامه را در شرایط حمله نشان می‌دهند. برای ایجاد نمودار سوء موارد کاربری، لازم است پاسخ صریحی به این سؤال داده شود: از چه چیزی، از چه کسی و تا چه زمانی باید محافظت شود؟ همان‌طور که در شکل (۲) دیده می‌شود، misuse از دو قسمت use case و abuse case تشکیل شده است. شکل‌های (۳) و (۴) دو نمونه نمودار موارد کاربری را نشان می‌دهند.

(شکل-۲): اجزای نمودار سوء موارد کاربری

(Figure-2): Abuse cases diagram

۲-۶- نیازمندی‌های امنیتی

نیازمندی‌های امنیتی سامانه باید با دقت و بهطور کامل مدل‌سازی شوند. مدل‌سازی نیازمندی‌های امنیتی نرم افزار با

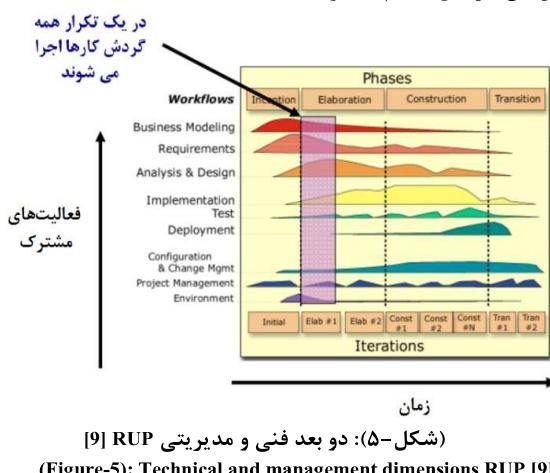
¹ Use case

² Abuse cases diagram

³ Abuse case

۳- متدولوژی RUP

در این بخش متدولوژی RUP مورد بررسی قرار می‌گیرد. فرایند RUP یک راهکار نظاممند برای تخصیص کارها و مسئولیت‌ها در یک تیم توسعه نرمافزار است و هدف آن توسعه نرمافزار با کیفیت بالا است تا نیازهای کاربران نهایی را توسط یک برنامه با بودجه قابل پیش‌بینی تأمین کند. RUP قابلیت سفارشی‌سازی را دارد. این موضوع به این علت است که هیچ فرایند واحدی برای همه نرمافزارها مناسب نیست. در RUP دوران حیات یک نرمافزار به چهار گام تقسیم می‌شود [1]. در گام آغازین^۱، که در آن محدوده پروژه مشخص می‌شود. در گام تشریح^۲، برنامه‌ریزی پروژه برای دست‌یابی به معماری پایا^۳ انجام می‌گیرد. در گام سوم (گام ساخت)، محصول نرمافزاری ساخته می‌شود و در گام نهایی (مرحله انتقال)، نرمافزار به جامعه کاربران تحويل می‌شود.

[۹]-۵: دو بعد فنی و مدیریتی RUP
(Figure-5): Technical and management dimensions RUP [9]

از یک فرایند توسعه نرمافزار انتظار می‌رود که مشخص کند چه کسی، چه چیزی، به چه صورت، و در چه زمانی را باید انجام دهد. RUP، چهار عنصر مدل‌سازی زیر را برای این چهار سؤال ارائه می‌کند:

- ۱- نقش: چه کسی باید انجام دهد (Who).
- ۲- فعالیت: چگونه باید انجام شود (How).
- ۳- فرآورده: چه چیزی باید تولید شود (What).
- ۴- نظم: در چه زمانی باید انجام شود (When).

بنابراین در فرایند RUP تعدادی نقش وجود دارد و هر نقش تعدادی فعالیت انجام می‌دهد. در انجام هر فعالیت با تعدادی فرآورده سروکار داریم. یک نقش می‌تواند مسئول تعدادی فرآورده باشد؛ در عین حال یک فرآورده در قالب تعدادی نظم طراحی می‌شود. فرآورده‌ها عبارتند از محصولات (یا قطعات اطلاعاتی) که در طی فرایند تولید نرمافزار، ایجاد، استفاده، یا بهروزرسانی می‌شوند.

در طول چرخه حیات نرمافزار، مجموعه‌ای از نشرها و نسخه‌ها برای نرمافزار تولید می‌شود تا آن را کامل کند. در هر تکرار نشرهایی صورت می‌گیرد و در برخی از گام‌ها بیش از یک تکرار وجود دارد. برخلاف فرایندهای توسعه سنتی که یک‌بعدی هستند، RUP فرایندی دوبعدی است (شکل (۵)). این ابعاد عبارتند از:

- ۱- بعد فنی (تکنیکی) یا ایستا: در محور عمودی این بعد گردش کارهای اصلی را نشان می‌دهد و شامل جنبه‌های زیر است:

- جنبه‌های کیفی، مهندسی و روش‌های طراحی.
- فعالیت‌ها، نظم‌ها، خروجی‌ها و نقش‌ها.

- ۲- بعد مدیریتی (بعد زمانی یا بعد پویا): این بعد در محور افقی ساختار چرخه توسعه نرمافزار را در RUP درست زمان نشان می‌دهد و شامل جنبه‌های زیر است:

- جنبه‌های مالی، راهبردی، تجاری و کنترل منابع.
- چرخه‌ها، گام‌ها، تکرارها

براساس شکل (۵)، محور عمودی نشان‌دهنده گردش کار است. در این شکل، به فعالیت‌هایی که زیر واژه "work flows" نوشته شده (مانند Business Modeling, Analysis & Design, Requirements, Configuration & Change Mgmt, Project Management Environment...) نظم می‌گویند. نظم عبارت است از مجموعه‌ای از فعالیت‌های مرتبط که به یکی از نواحی مهم پرورده وابسته است. نواحی مهم اشاره‌ای

¹ Inception

² Elaboration

³ Architecture baseline

فصلنامه

^۳ Comprehensive, lightweight application security process

^۴ Security use case model

^۵ Security expert role

امنیتی نرم‌افزارها از جنبه‌های مختلفی چالش برانگیز است. از یک سو، نامن‌بودن نرم‌افزارها هزینه زیادی را برای سازندگان به همراه دارد و از سوی دیگر، تمايل کاربران به استفاده از نرم‌افزاری که تمهدیات امنیتی را در آنان مورد توجه قرار نگرفته است کاهش می‌دهد. مهندسی نرم‌افزار امن می‌تواند در راستای کاهش هزینه‌ها و افزایش شمار کاربران دارد.

پژوهش‌های زیادی در زمینه امن‌سازی نرم‌افزارها انجام گرفته است [19-25]. در [8, 9] یک مدل فرایندی برای مهندسی نیازمندی‌های امنیتی موسوم به Square RUP که تأکید آن بر تحلیل نیازمندی‌های امنیت و مدیریت ریسک و همچنین استفاده از misuse cases است، ارائه شده است. در [10] یک مدل سبک‌وزن برای امنیت نرم‌افزار به نام CLASP^۳ معرفی شده است در محیط‌های RUP استفاده می‌شود. نویسندهای فعالیت‌هایی را برای مهندسی نیازمندی‌های امنیتی ارائه کرده است که مهم‌ترین فعالیت‌های آن تحلیل نیازمندی‌های امنیتی، استفاده از misuse cases، طراحی رابط کاربری برای امنیت، استفاده از اصول امنیت برای طراحی، انجام آزمون‌های امنیتی و تعیین پیکربندی‌های امن پایگاه داده است. در [11] مدلی به نام RUPSec^۴ ارائه و نظم‌های مدل‌سازی کسب کار و نیازمندی‌ها در RUP برای توسعه سامانه‌های امن توسعه داده شده است. RUPSec^۴ تعدادی فراورده جدید برای گام‌های تحلیل و طراحی همانند مدل تهدید، مدل misuse cases، مدل امنیتی موارد کاربری^۵، مدل misactor^۶ ارائه کرده است. همچنین، به تعریف فعالیت‌های جدید برای مهندسی نیازمندی‌های امنیتی مانند تعریف سیاست‌های امنیتی، پیداکردن تهدیدهای سامانه و موارد کاربری امنیتی به امنیت نرم‌افزار در گام‌های تحلیل و طراحی توجه کرده است. هرچند روش انجام برخی از کارها به طور دقیق مشخص نشده است. برای نمونه، مشخص نشده از چه روشی باید برای مشخص کردن تهدیدهای سامانه استفاده شود. بیشتر اینکه، در خصوص مدل‌سازی تهدیدها نیز بحث نشده است. نویسندهای در [12] فعالیت‌های امنیتی مورد نیاز را در نظم نیازمندی‌های RUP اضافه کرده‌اند. همچنین، یک نقش با عنوان خبره امنیت^۷ به نقش‌های RUP اضافه شده و به مدل‌سازی نیازمندی‌ها با استفاده misuse case توجه شده است. نویسندهای در [13] یک مدل توسعه نرم‌افزار امن

در RUP فراورده‌ها در نه مجموعه طبقه‌بندی می‌شوند که در جدول (1) نمایش داده شده‌اند. در روش توسعه افزایشی این نه مجموعه در طی چرخه توسعه نرم‌افزار تکامل می‌باید [11].

(جدول-۱): دسته‌بندی فراورده‌ها در RUP [1]

(Table-1): Artifacts in RUP [1]

نظم	فرآورده
مدل‌سازی تجاری	مدل موارد کاربری تجاری ^۱ ، مستند معماری تجاری، مستند دور نمای تجاری ^۲
نیازمندی‌ها	مستند دورنمای نیازمندی‌ها (شامل نیازهای دینفعان، مدل موارد کاربری و مشخصات تکمیلی)، برنامه مدیریت نیازمندی‌ها
تحلیل و طراحی	مدل تحلیل، مستند معماری نرم‌افزار، مدل طراحی، مدل استقرار
پیاده‌سازی	کد منبع و فایل‌های اجرایی، فایل‌های داده‌ای موردنیاز
آزمایش	برنامه آزمایش، روال آزمایش، مدل آزمایش، داده‌های آزمایش
استقرار	برنامه استقرار، محصول نهائی، مستندات کاربر، مواد آموزشی
مدیریت پیکربندی	برنامه مدیریت پیکربندی، مستند درخواست تغییر فراورده‌های برنامه‌بریزی (مانند برنامه توسعه نرم‌افزار، نقشه تکرار، فهرست ریسک‌ها)، فراورده‌های عملکردی مانند توصیف نشرها، تشخیص وضعیت پروژه و ...
محیط	مدرس پروژه، مورد توسعه، راهنمایی‌های مدل‌سازی تجاری، راهنمایی‌های طراحی

در RUP هر فرد می‌تواند چند نقش را ایفا کند و چند نفر می‌توانند یک نقش را ایفا کنند. هم افراد متخصص و هم بهره‌برداران سامانه جزء نقش‌های RUP هستند. برخی از مهم‌ترین نقش‌های RUP عبارتند از: تحلیل‌گر فرآیند کاری^۸، بهره‌برداران، بازبین کننده تجاری، تحلیل‌گر سامانه، معمار سامانه، طراح واسط کاربر، طراح پایگاه داده، بازبین کننده‌های معماری و طراحی، طراح آزمایش، یکپارچه‌ساز سامانه، مدیر استقرار، مدیر پیکربندی، مدیر پروژه، مدیر کنترل تغییرات، مهندس فرایند و متخصص اینزار. نمونه‌ای از فعالیت‌ها در گام بازبینی طراحی یافتن موارد کاربری و عامل‌ها توسط تحلیل‌گر سامانه، بازبین کننده طراحی است [9].

۴- پیشینهٔ پژوهش

امنیت نرم‌افزار به عنوان یکی از مهم‌ترین گام‌های ساخت و توسعه نرم‌افزار است [16, 15, 14]. امروزه، بروز حملات فراوان به نرم‌افزارها، چالش‌های فراوانی را برای کاربران و فراهم‌کنندگان نرم‌افزارها به وجود آورده است. کاستی‌های

^۱ Business usecase model

^۲ Business process analyst

می‌توان شکل متدولوژی سنتی RUP را بر اساس فعالیت‌های جدید تصحیح کرد. شکل (۶) فعالیت‌های اضافی را (پیشنهادی) در راستای تولید و توسعه نرم‌افزار امن در متدولوژی RUP نشان می‌دهد. همان‌طور که در این شکل مشاهده می‌شود، در نظم‌های مدل‌سازی تجاری و نیازمندی‌ها، دو فعالیت اضافی نسبت به RUP سنتی انجام می‌شود که عبارتند از تحلیل نیازمندی‌های امنیتی و ترسیم سناریوهای سوء موارد کاربری. تحلیل نیازمندی‌های امنیتی موجب می‌شود که توسعه‌دهنگان توجه خاصی به مدل‌سازی نیازهای امنیتی داشته باشند. با استفاده از سناریوهای سوء موارد کاربری توسعه‌دهنگان می‌توانند سناریوهای مختلف نرم‌افزار را از دیدگاه نفوذ‌گران بررسی و مدل‌سازی کنند.

(جدول-۲): نقاط تماس امنیت نرم‌افزار بر اساس نظم‌های RUP

(Table-2): Touch points in RUP

فعالیت چرخ	نظم‌های RUP
تحلیل نیازمندی‌های امنیتی ترسیم سناریوهای سوء موارد کاربری	مدل‌سازی تجاری
تحلیل نیازمندی‌های امنیتی ترسیم سناریوهای سوء موارد کاربری	نیازمندی‌ها
تحلیل و طراحی تحلیل ریسک معماری	
مرور کد آزمون‌های امنیتی ریسک مبنا	پیاده‌سازی
آزمون نفوذ اپراتوری امنیتی	استقرار
مرور کد آزمون نفوذ اپراتوری امنیتی	مدیریت پیکربندی
مدیریت ریسک‌های امنیتی	مدیریت پروژه
اپراتوری امنیتی	محیط

تحلیل نیازمندی‌های امنیتی یکی از فعالیت‌های کلان در چرخ McGraw است و می‌تواند شامل فعالیت‌هایی مانند مشخص کردن سازوکارهای امنیتی مورد نیاز در پروژه، تحلیل ریسک‌های امنیتی، ترسیم درخت حمله، مدل‌سازی تهدیدها به روش STRIDE و یا سایر فعالیت‌های مرتبط با امنیت اطلاعات بر اساس نیازهای پروژه و تشخیص متخصصین امنیت نرم‌افزار در توسعه نرم‌افزار باشد. در نظم تحلیل و طراحی نیز ترسیم سناریوهای سوء موارد کاربری و تحلیل ریسک‌های معمازی انجام می‌شود. معمازی نرم‌افزار اهمیت خاصی در توسعه نرم‌افزار دارد. بنابراین توسعه‌گران پاید به تحلیل ریسک‌های معمازی توجه خاصی کنند. در نظم پیاده‌سازی، مرور کد با ابزارهای تحلیل

مبتنی بر RUP برای توسعه سرویس‌های ارزش افزوده ارائه داده‌اند. در راستای این هدف، به گام‌های مختلف RUP، فعالیت‌های امنیتی لازم برای توسعه سرویس‌های ارزش افزوده اضافه شده است. همچنین نقش‌های لازم همانند تحلیل‌گر امنیتی^۱ و توسعه‌دهنده امنیتی^۲ در نظر گرفته شده است.

در کل تمرکز بیشتر پژوهش‌گران بر مهندسی نیازمندی‌ها بوده است و اغلب، تمامی گام‌های توسعه نرم‌افزار را مورد توجه قرار نداده‌اند. برخی از فعالیت‌ها نیز به‌طور کلی بررسی شده و راه‌کار نظام‌مندی برای انجام کار ارائه نشده است.

در این پژوهش، یک مدل برای نگاشت چرخه McGraw به متدولوژی RUP ارائه می‌شود. هدف، افزودن تعدادی فعالیت به متدولوژی RUP در راستای اعمال مهندسی امنیت است. این فعالیت‌های اضافی بر اساس بهترین تجربیات در حوزه مهندسی نرم‌افزار امن است و باید توسط تیم توسعه نرم‌افزار انجام شوند. در واقع در مدل ارائه شده، نقاط تماس امنیت نرم‌افزار را که توسط McGraw معرفی و به مدل آبشاری توسعه نرم‌افزار افزوده شده است، به متدولوژی RUP اعمال می‌شود. استفاده از این مدل به توسعه‌دهنگان کمک می‌کند تا نرم‌افزاری امن تولید کنند. از آنجا که اصول مهندسی نرم‌افزار امن در تمام مراحل این مدل در نظر گرفته شده است، نرم‌افزاری که به این روش توسعه یابد، جنبه‌هایی همانند معمازی، طراحی و پیاده‌سازی امن را دارد. این مدل بسیار کارآمد و به کارگیری آن نیز ساده است.

۵- راه‌کار پیشنهادی برای نگاشت چرخه RUP و متدولوژی McGraw (RUPST)

در این بخش یک راه‌کار برای نگاشت چرخه McGraw به متدولوژی RUP و تلفیق این دو متدولوژی در راستای ایجاد یک متدولوژی ساده و کارآمد برای توسعه نرم‌افزار امن (RUPST) ارائه می‌شود. برای ارائه راه‌کار پیشنهادی، فعالیت‌های نظم‌های مختلف RUP در نظر گرفته شده‌اند و سپس جایگاه هر یک از نقاط تماس چرخه RUP در نظم‌های متدولوژی RUP مشخص می‌شود. نتیجه این کار در جدول (۲) نشان داده شده است. بر اساس جدول (۲)

¹ Security analyst² Security developer

(جدول-۳): فراورده های جدید RUP برای توسعه نرم افزار امن به تفکیک نظم
(Table-3): New artifacts for developing secure software development in RUP

نظم	فراورده جدید
مدل سازی تجاری	مدل سوء موارد کاربری تجاری
نیازمندی ها	مدل سوء موارد کاربری، برنامه مدیریت نیازمندی های امنیتی
تحلیل و طراحی	مدل تحلیل ریسک های امنیتی، مستند معماري نرم افزار امن، مدل های تحلیل و طراحی امن با UMLSec، مدل استقرار امن
پیاده سازی	گزارش مرور کد
آزمایش	برنامه آزمون های امنیتی، روال آزمون های امنیتی، مدل آزمون های امنیتی، داده های آزمایش امنیتی
استقرار	گزارش آزمون نفوذ، مستند نصب و پیکربندی امن نرم افزار
مدیریت پیکربندی	گزارش آزمون نفوذ، گزارش مرور کد
مدیریت پروژه	مستند مدیریت ریسک های امنیتی
محیط	مستند نصب و پیکربندی امنیتی ابزارها

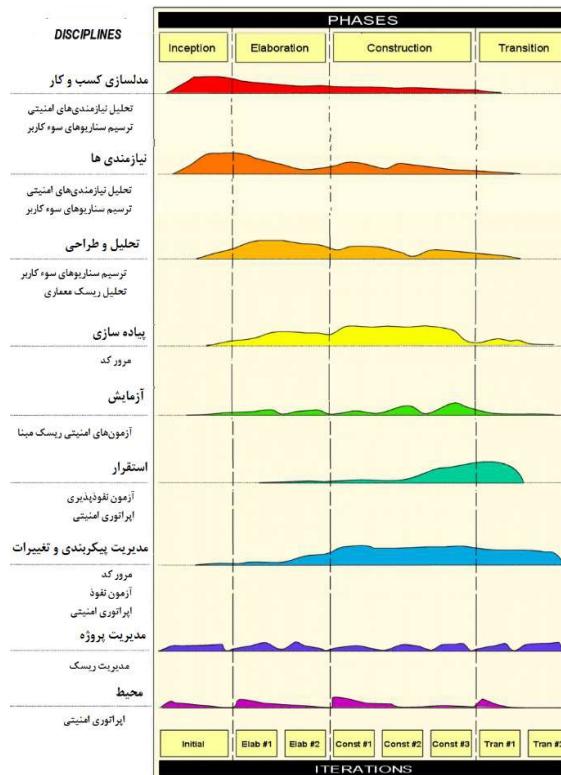
(جدول-۴): نقش های جدید برای انجام فعالیت های مرتبط با توسعه نرم افزار امن در RUP

(Table-4): New roles for developing secure software development in RUP

نقش جدید	وظیفه
تحلیل گر و معمار امنیت ^۱	مشخص کردن مکانیزم های امنیتی مورد نیاز در پروژه، تحلیل نیازمندی های امنیتی، تحلیل ریسک های امنیتی، ترسیم نمودار های Abuse case، ترسیم درخت حمله، مدل سازی تهدیدها به روشن STRIDE
طرح نیازهای امنیتی ^۱	ترسیم نمودار های Abuse case، ترسیم نمودار های UMLSec برای نیازمندی های امنیتی سیستم، تعریف موارد آزمون امنیتی ^۱
مرور کننده کد ^۱	مرور کد با استفاده از ابزار و مشکلات امنیتی موجود در کد، آسیب پذیری ها و مشکلات امنیتی موجود در کد.
مسئول آزمون نفوذ ^۱	انجام آزمون نفوذ با استفاده از ابزار های مختلف، ارائه گزارش آزمون نفوذ

در اپراتوری امنیتی نیز تنظیمات و پیکربندی امن نرم افزار انجام می شود. بخش هایی از نرم افزار که استفاده از آنها خطرناک است و نیاز به دقت دارد، نباید به صورت پیش فرض فعل باشد. به عنوان مثال در گوشی های تلفن همراه خاصیت Developer یا Root گوشی به صورت پیش فرض محافظه کارانه، اجتناب از تغییرات پیش فرض خطرناک و غیرفعال کردن خدماتی که کمتر به کار برده می شوند، اصول مهمی در مهندسی نرم افزار امن هستند که باید مورد توجه قرار گیرند [18, 7, 6]. در اپراتوری امنیتی همچنین راهنمای

یا مرور کد انجام می شود، تا آسیب پذیری های موجود در کد برنامه مشخص شود. در صورتی که برنامه نویس ها از کتابخانه های نامن یا منسخه استفاده کرده باشند یا اصول کدنویسی امن توسط تیم توسعه رعایت نشده باشد، در این نظم آسیب پذیری مشخص خواهد شد. بسیاری از حملات سایبری رایج نظیر سرریز بافر، XSS و تزریق SQL ناشی از کدهای ضعیف و آسیب پذیر هستند که می توان از آنها به وسیله فعالیت مرور کد پیش گیری کرد. در نظم آزمایش، آزمون های امنیتی ریسک مبنا انجام می شود. آزمون های امنیتی بر اساس الگوی حملات، نتایج تحلیل ریسک و سناریوهای سوء موارد کاربری که در نظم های قبل تهیه شده است، انجام می شود. در نظم استقرار نیز دو فعالیت مهم ارزیابی امنیتی قرار می گیرد تا آسیب پذیری ها و حفره های امنیتی سامانه مشخص شود. این کار با استفاده از Kali linux و Meta exploit.Acunetix انجام می شود.

(شکل-۶): فعالیت های پیشنهادی در راستای تولید و توسعه نرم افزار امن در متداولوژی RUP
(Figure-6): Recommended activities for developing secure software in RUP

نرمافزار، آزمون‌های امنیتی ریسک مینا انجام شد. در این نظم، آزمون‌های کارکردهای امنیتی و آزمون‌های امنیتی بر اساس الگوی حملات، نتایج تحلیل ریسک و سناریوهای سوء‌موارد کاربری بر اساس سناریوهای مختلف انجام شد. فهرست برخی از ابزارهای استفاده شده در این پروژه در جدول (۵) ارائه شده است.

(جدول-۵): ابزارهای استفاده شده در این پروژه
(Table-5): Tools for evaluation the RUPST

شرح	ابزار
بررسی آسیب‌پذیری‌های امنیتی موجود در کد برنامه با استفاده از مجموعه قوانین امنیتی مایکروسافت.	ابزار مرور کد در Visual Studio
یک ابزار تحلیل سطح حمله است که تصویر لحظه‌ای از حالت سیستم قبل و بعد از نصب محصول گرفته و تغییرات را در عناصر کلیدی سطح حمله در ویندوز نمایش می‌دهد [14].	Attack Surface Analyzer
این ابزار برای مدل‌سازی تهدیدها به کار می‌رود. ابزاری برای استفاده در فاز طراحی برای معماران نرم‌افزار و مهندسان جهت تحلیل طراحی و معماری قبل از آغاز پیاده‌سازی است.	SDL Threat Modeling Tool
کار این ابزار تولید ورودی‌های تصادفی برای آزمون کد اداره فایل (file-handling) است.	ابزار فاز آزمون پایه MiniFuzz فایل
الگوهای عبارت‌های منطقی (Regex) می‌توانند در زمان‌های نمایی اجرا شوند که این موضوع می‌تواند برای اکسلپوت کردن و منع سرویس استفاده شود. نرم‌افزار Regex وجود این آسیب‌پذیری اجرایی نمایی را بررسی می‌کند و ابزاری است با هدف پیش‌گیری اسیب‌پذیری‌های حملات منع سرویس است.	ابزار فاز آزمون Regex
مايكروسافت FxCop ابزاری برای تحلیل باینری است که تجمع‌های چارچوب (قالب) .NET کامپایل شده را برای نقاط ضعف رایج و مشترک برنامه‌نویسی امتحان می‌کند. FxCop می‌تواند کدهای اسملی را مدیریت کرده و گزارش‌های مربوط به آن را مورد ارزیابی قرار دهد که می‌تواند شامل طراحی‌های احتمالی، محلی‌سازی، کارایی و ارتقای سطح امنیتی باشد [15].	FxCop
ابزار تحلیل باینری کد است که به توسعه‌دهندگان کمک می‌کند تا انواع آسیب‌پذیری‌های رایج نظیر XSS، تزریق SQL و تزریق XPath را پیدا کنند [16].	CAT.NET
این ابزار Anti-XSS library را برای محافظت از برنامه‌های کاربردی تحت وب در مقابل حملات XSS به کار می‌رود [17]. این کتابخانه یک ریافت فهرست سفید مناسب‌تر از متدی‌های رمزگذاری native در .NET. ارائه می‌دهد. همچنین ویژگی پشتیبانی از globalization را نیز دارد. که در کتابخانه Net وجود ندارد.	Microsoft Anti-Cross-Site Scripting Library
این ابزار تحلیل کد ایستا را برای یافتن آسیب‌پذیری‌های تزریق SQL در کدهای ASP فراهم می‌سازد [16].	Microsoft Source Code Analyzer for SQL Injection
انجام آزمون نفوذ روی سامانه	Kali Linux

استقرار امن نرمافزار و ابزارهای استقرار وصله^۱ برای کمک به استقرار وصله ارائه می‌شوند. نظم مدیریت پیکربندی با تغییرات نرمافزار مرتبط است. بنابراین مرور کد، آزمون نفوذ و اپراتوری امنیتی از جمله فعالیت‌هایی هستند که در این نظم انجام می‌شوند. همچنین، در نظم مدیریت پروژه، باید مدیریت ریسک انجام شود. این کار شامل ایجاد فهرست جدید ریسک‌ها یا بهروزرسانی فهرست ریسک‌ها و امتیازدهی و اولویت‌بندی ریسک‌های امنیتی و رسیدگی به ریسک‌ها می‌شود. در نظم محیط نیز باید اپراتوری امنیتی برای استفاده امن از ابزارهای مورد نیاز در توسعه نرمافزار انجام شود. بهخصوص ابزارهایی که برای آزمون امنیت نرمافزار به کار می‌روند، اهمیت ویژه‌ای دارند.

انجام فعالیت‌های اضافی ذکر شده در این قسمت می‌تواند منجر به ساخت نرمافزاری امن‌تر شود. بهمنظور انجام فعالیت‌هایی در راستای تأمین امنیت نرمافزار، نیاز به تخصص‌ها و نقش‌های جدیدی در تیم توسعه و همچنین تولید فراوردهای اضافی در RUP برای توسعه نرمافزار امن McGraw در جدول (۳) نمایش داده شده است؛ همچنین نقش‌های جدیدی مورد نیاز در گروه توسعه در جدول (۴) نمایش داده شده است.

۶- مطالعه موردی: استفاده از RUPST در یک پروژه واقعی

راه کار ارائه شده در این پژوهش در توسعه بخشی از پortal کارخانجات مخابراتی ایران مورد استفاده قرار گرفته است. برخلاف روش‌های سنتی که در قبل استفاده می‌شد، در ابتدای پروژه علاوه‌بر تحلیل نیازمندی‌های نرم‌افزار، تحلیل نیازمندی‌های امنیتی به عنوان یکی از فعالیت‌های اضافی در نظم‌های مدل‌سازی حرفة و نیازمندی‌ها انجام شد. همچنین، فهرست ریسک‌های امنیتی ایجاد شد. به مدیریت ریسک‌های امنیتی در سرتاسر پروژه توجه شد و فهرست ریسک‌های امنیتی در گام‌های مختلف توسعه بهروزرسانی و در نظم‌های مدل‌سازی حرفة، نیازمندی‌ها و تحلیل و طراحی، نمودارهای سوء موارد کاربردی ترسیم و بهروزرسانی شد.

در نظم پیاده‌سازی، مرور کد برای یافتن آسیب‌پذیری‌های امنیتی موجود در برنامه انجام و در نظم آزمایش نیز علاوه‌بر آزمون‌های عملکردی رایج در مهندسی

^۱ Patch deployment

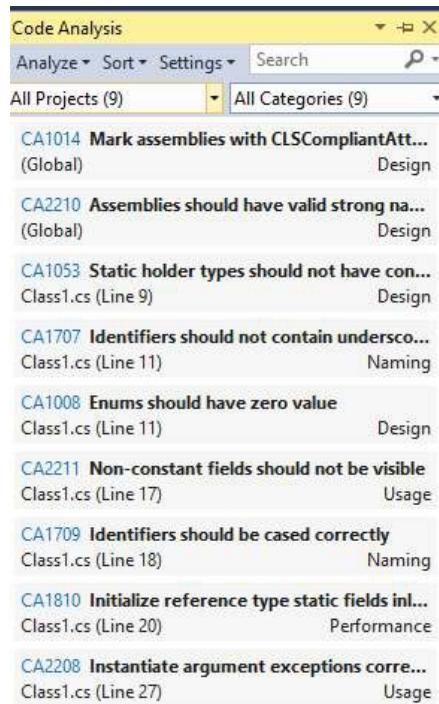
(جدول-۶): برخی از خطاهای کشف شده در اجرای راه کار پیشنهادی در توسعه بخشی از پورتال کارخانجات مخباراتی ایران

عنوان	محل خطا
۱- عدم رمزگاری اطلاعات در پایگاه داده SQL Server در سمت سرویس دهنده	معماری و طراحی نرم‌افزار
۲- استفاده از یک معماری قدیمی برای توسعه نرم‌افزار	
۳- درفتر نگرفتن مباحث امنیتی در طراحی اولیه	
۱- استفاده از یک کتابخانه شخص ثالث که دارای آسیب‌پذیری است.	کدنویسی
۲- عدم اعتبارسنجی در ورودی یکی از صفحات طراحی شده	
۳- امکان انجام حمله SQL Injection روی یکی از صفحات طراحی شده	
۴- تعریف نامناسب متغیرهای یکی از رددها	
۵- وجود آسیب‌پذیری در اسمبلی‌ها	
۶- نام‌گذاری نامناسب	
۷- خطای امنیتی در Class Library	
۱- عدم کارکرد مناسب پنجه تعیین رمز عبور (بذریش رمزهای ضعیف بمعنوان رمز عبور کاربران)	آزمون امنیتی
۲- کندبودن تابع رمزنگاری روی برخی از کلاینت‌هایی که از نظر قدرت پردازشی ضعیفتر هستند	مبتنی بر ریسک
۳- نشت داده‌ها از سطوح دسترسی بالاتر به پایین‌تر	
۱- یافتن سه نوع آسیب‌پذیری در سامانه در ارتباط با وجود پورت‌های باز و حمله XSS	آزمون نفوذ

۷- مزایای مدل پیشنهادی (RUPST)

- با اختصار، برخی از مزایای مدل پیشنهادی عبارتند از:
- درنظرگرفتن اصول مهندسی نرم‌افزار امن در تمامی مراحل توسعه نرم‌افزار.
 - امکان به کارگیری روش‌های مدل‌سازی امنیت نظری UMLSec در کنار نمودارهای سنتی UML در RUP.
 - مبتنی‌بودن بر سناریوهای سوء موارد کاربری و مدل‌سازی تهدیدهای روش STRIDE.
 - دارای نقشه‌های مناسب برای فعالیت‌های امنیتی.
 - دارای فراوردهای مورد نیاز در توسعه نرم‌افزار امن.
 - کارآمدی، سادگی و سهولت استفاده بر اساس مطالعه موردي.
 - یافتن خطاهای و نقص‌های امنیتی در ابتدای پروژه.
 - قابلیت توسعه.
 - عدم وابستگی به ابزارهای امنیتی خاص.

شکل (۷) نمونه ابزار تحلیل کد در ویژوال استودیو را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، این ابزار آسیب‌پذیری‌هایی را در نرم‌افزار یافته است و رهنمودهایی را نیز به منظور رفع آسیب‌پذیری‌های امنیتی کد برنامه ارائه می‌دهد. در نظم استقرار، پیکربندی نرم‌افزار بر اساس اصول امنیت اطلاعات نظری تنظیمات پیش‌فرض محافظه کاران، اجتناب از تغییرات پیش‌فرض خط‌نماک و غیرفعال کردن خدماتی که کمتر به کاربرده می‌شوند، توسط پیش‌فرض که در قبل شرح داده شدند، انجام شد. در آخرین گام از نظم استقرار همچنین آزمون نفوذ روی سامانه انجام شد.

شکل-۷: نمونه ابزار تحلیل کد در ویژوال استودیو (Figure-7): Sample code analysis in Visual Studio

جدول (۷) نتایج حاصل از اجرای RUPST در این بروزه را نشان می‌دهد. استفاده از این رهیافت در توسعه از پورتال کارخانجات مخباراتی ایران موجب شده است که بسیاری از خطاهای امنیتی در گام‌های ابتدایی توسعه نرم‌افزار و قبل از مراحل کدنویسی کشف شوند که این موضوع علاوه‌بر افزایش امنیت سامانه، باعث کاهش هزینه‌های توسعه نرم‌افزار شده است. بنابراین استفاده از این متداول‌تری باعث جلوگیری از آسیب‌پذیری در کدهای نرم‌افزار و امنیت بیشتر سامانه شده است.

۸- مقایسه رهیافت پیشنهادی با سایر روش‌ها

جدول (۷) مقایسه RUPST با تعدادی از روش‌های دیگر را نشان می‌دهد. این مقایسه بر اساس هفده عامل مهم انجام شده است. بیشتر جنبه‌های مقایسه ذکر شده در این جدول

(جدول-۷): مقایسه روش‌های مختلف با روش پیشنهادی از جنبه‌های مختلف

(Table-7): Comparison of RUPST with other methods

RUPST	[17]	[15]	[14]	[13]	[11,12]	SDL	McGraw	جنبه مقایسه
*	*	*	*	*	*	*	*	تحلیل نیازمندی‌های امنیتی در فازهای تحلیل و طراحی و معماری
*							*	UMLSec مدل‌سازی
*	*			*	*	*	*	Misuse مدل
*	*	*	*			*	*	استفاده از نمودار سوء موارد کاربری
*	*					*	*	مرور کرد
*	*					*	*	آزمون نفوذ
*			*		*	*	*	آزمون‌های امنیتی ریسک مبنا
*			*		*	*	*	اپراتوری امنیتی
*					*	*		مدل‌سازی تهدیدها به روش STRIDE
*	*				*	*		تعريف دقیق فرایندهای امنیتی در تمامی فازهای توسعه نرم‌افزار
*								مشخص کردن ابزارهای مورد نیاز برای توسعه امنیت در فازهای مختلف توسعه نرم‌افزار
*	*	*	*	*	*	*	*	مدیریت ریسک‌های امنیتی
*	*	*	*	*				ایجاد نقش‌های جدید متناسب با فرایندهای امنیتی
*	*	*	*	*	*			تعريف فرآوردهای جدید برای امنیت
*						*		تاكید بر آموزش امنیت
*						*		ورود بحث حريم خصوصی در کنار امنیت به صورت مجزا
*	*	*	*	*	*			تطبیق با فازهای RUP

۹- نتیجه‌گیری

در این پژوهش، راهکاری نوین برای توسعه نرم‌افزار امن با بهره‌گیری از نکاشت چرخه McGraw به متداول‌شده RUPST ارائه شد. در مدل ارائه شده که RUPST نامیده شد، نقاط تماس امنیت نرم‌افزار به متداول‌شده RUP اعمال شد. در این RUP، مشخص کردیم که در هریک از نظام‌های McGraw انجام می‌بایست کدامیک از نقاط تماس چرخه RUP را برای توسعه نرم‌افزار شود. همچنین فرآوردهای جدید RUP برای توسعه نرم‌افزار امن به تفکیک هر نظم ارائه شد. علاوه بر این، چهار نقش جدید برای انجام فعالیت‌های مرتبط با امنیت نرم‌افزار تعریف شد که عبارتند از تحلیلگر و معمار امنیت، طراح نیازهای امنیتی، مرور کننده کد و مسئول آزمون نفوذ. استفاده از این مدل به توسعه‌دهندگان کمک می‌کند که نرم‌افزاری امن تر تولید کنند. از آنجا که اصول مهندسی نرم‌افزار امن در تمام مراحل این مدل در نظر گرفته شده است، نرم‌افزاری که به

این روش توسعه یابد، از منظر تمامی جنبه‌ها مانند معماری، طراحی و پیاده‌سازی امن است.

RUPST در یک پروژه واقعی در کارخانجات مخابراتی ایران مورد استفاده قرار گرفت و ارزیابی شد. نتایج حاصل از به کارگیری این متداول‌شده نشان می‌دهد که استفاده و اجرای صحیح این رهیافت توسط توسعه‌دهندگان، می‌تواند منجر به تولید یک نرم‌افزار بسیار امن‌تر و مستحکم‌تر شود. هر چند اجرای صحیح این رهیافت نیازمند آشنایی توسعه‌دهندگان با اصول مهندسی نرم‌افزار امن (مانند اصول مایکروسافت برای امنیت و حريم خصوصی)، روش‌های مدیریت ریسک‌های امنیتی، تکنیک‌های تحلیل و طراحی نرم‌افزار امن (نظیر مدل‌سازی امنیتی با UMLSec، مدل‌سازی سوء موارد کاربری و مدل‌سازی تهدیدها با استفاده از رهیافت STRIDE مایکروسافت)، تکنیک‌ها و ابزارهای کدنویسی امن و آزمون نفوذ برای توسعه نرم‌افزار امن، است.

[DOI: 10.29252/jssp.ipm.17.2.46]

- [11] P. Jaferian, G. Elahi, M. R. A. Shirazi, and B. Sadeghian, "RUPSec: extending business modeling and requirements disciplines of RUP for developing secure systems," in *31st EUROMICRO Conference on Software Engineering and Advanced Applications*, 2005, pp.232–239. DOI: 10.1109/EUROMICRO.2005.51
- [12] H. Mohd and et al., "A secured e-tendering model based on rational unified process (RUP) approach: inception and elaboration phases," *International Journal of Supply Chain Management*. Vol. 5, no 4, pp. 114-120, 2016.
- [13] H. Belani, Z. Car, and A. Caric, "RUP-based process model for security requirements engineering in value-added service development," in *2009 ICSE Workshop on Software Engineering for Secure Systems*, 2009, pp.54–60. DOI: 10.1109/IWSESS.2009.5068459
- [14] "Microsoft Attack Surface Analyzer." [Online]. Available: <https://www.microsoft.com/en-us/download/details.aspx?id=24487>. [Accessed: 15-May-2019].
- [15] "FxCop | Microsoft Docs." [Online]. Available: [https://docs.microsoft.com/en-us/previous-versions/dotnet/netframework-3.0/bb429476\(v=vs.80\)](https://docs.microsoft.com/en-us/previous-versions/dotnet/netframework-3.0/bb429476(v=vs.80)). [Accessed: 15-May-2019].
- [16] "Microsoft Code Analysis." [Online]. Available: <http://microsoft.github.io/CodeAnalysis/>. [Accessed: 15-May-2019].
- [17] "Microsoft Anti-Cross Site Scripting Library V4.3 from Official Microsoft Download Center." [Online]. Available: <https://www.microsoft.com/en-us/download/details.aspx?id=43126>. [Accessed: 15-May-2019].
- [18] "Kali Linux | Penetration Testing and Ethical Hacking Linux Distribution." [Online]. Available: <https://www.kali.org/>. [Accessed: 15-May-2019].
- [19] C. E. de Barros Paes and C. M. Hirata, "RUP Extension for the Development of Secure Systems," in *Fourth International Conference on Information Technology (ITNG'07)*, 2007, pp. 643–652. DOI: 10.1109/ITNG.2007.171
- [20] R. Kneuper, "Software Processes in the Software Product Life Cycle," in *Software Processes and Life Cycle Models*, Cham: Springer International Publishing, 2018, pp. 69–157. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-98845-0_3
- [21] Y. Mufti, M. Niazi, M. Alshayeb, and S. Mahmood, "A Readiness Model for Security

10- References

۱۰- مراجع

- [1] J. H. Allen, *Software security engineering: a guide for project managers*. Addison-Wesley, 2008.
- [۲] مهدی افتخاری، مریم مجیدی مومن آبادی، مجتبی خمر، "ارائه یک روش فازی-تکاملی برای تشخیص خطاهای نرم افزار"، پردازش علائم و داده ها، ۱۳۹۷، دوره ۱۵، شماره ۴، صفحات ۱۶-۲.
- [2] M. Eftekhari, M.M. Momenabadi, M. Khamar, "Proposing an evolutionary-fuzzy method for software defects detection", *JSDP*. Vol. 15, NO. 4, pp.3-16, 2009.
- [3] G. McGraw, "Software Security: Building Security in," in *2006 17th International Symposium on Software Reliability Engineering*, 2006, pp. 6–16.
- [4] M. Howard and S. Lipner, "*The security development lifecycle: SDL, a process for developing demonstrably more secure software*", Microsoft Press, 2006.
- [5] "Microsoft SDL Process Guidance updates, version 5.2 - Microsoft Security." [Online]. Available: <https://www.microsoft.com/security/blog/2012/05/23/now-available-microsoft-sdl-process-guidance-updates-version-5-2/>. [Accessed: 14-May-2019].
- [6] J. Jürjens, "UMLsec: Extending UML for Secure Systems Development," Springer, Berlin, Heidelberg, 2002, pp. 412–425. DOI: https://doi.org/10.1007/3-540-45800-X_32
- [7] J. Jürjens, *Secure Systems Development with UML*. Springer-Verlag Berlin, Heidelberg, 2010.
- [8] N. R. Mead, T. Stehney, N. R. Mead, and T. Stehney, "Security quality requirements engineering (SQUARE) methodology," in *Proceedings of the 2005 workshop on Software engineering for secure systems building trustworthy applications - SESS '05*, 2005, vol. 30, no. 4, pp. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.1145/1082983.1083214>
- [9] N. R Mead, V. Viswanathan, and J. Zhan, "Incorporating security requirements engineering into standard lifecycle processes," *International Journal of Security and Its Applications*, vol. 2, no. 4, pp. 67-79, 2008. DOI: 10.1109/COMPSAC.2008.85
- [10] H. Assal and S. Chiasson, "Security in the Software Development Lifecycle," in *Fourteenth Symposium on Usable Privacy and Security*, 2018, pp. 281–296.

دانشجوی دکترا در رشته مهندسی کامپیوتر نرم افزار در دانشگاه آزاد اسلامی یاسوج است. حوزه تخصصی ایشان مهندسی نرم افزار و امنیت اطلاعات است و تاکنون دو مورد ثبت اختراع و بیش از شصت عنوان کتاب و چندین مقاله علمی از ایشان منتشر شده است.

نشانی رایانمه ایشان عبارت است از:

Torkamani@itmc.ir

Abbas Dehghani کارشناسی مهندسی کامپیوتر را در سال ۱۳۸۰ از دانشگاه شیراز، کارشناسی ارشد و دکترای مهندسی معماری سامانه‌های رایانه‌ای را به ترتیب در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۸۷ از دانشگاه اصفهان دریافت کرده است. وی هم‌اکنون عضو هیأت علمی گروه مهندسی برق و کامپیوتر دانشگاه یاسوج است. حوزه‌های پژوهشی مورد علاقه ایشان شامل معماری رایانه، طراحی سامانه‌های روی تراشه و شبکه‌های بی‌سیم روی تراشه است.

نشانی رایانمه ایشان عبارت است از:

Dehghani@yu.ac.ir

Requirements Engineering,” *IEEE Access*, vol. 6, pp. 28611–28631, 2018.

DOI: 10.1109/ACCESS.2018.2840322

[22] C. Gonzalez and E. Liñan, “A Software Engineering Methodology for Developing Secure Obfuscated Software,” Springer, Cham, 2020, pp. 1069–1078. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-12385-7_72

[23] S. K. Jha and R. K. Mishra, “Predicting and Accessing Security Features into Component-Based Software Development: A Critical Survey,” Springer, Singapore, 2019, pp. 287–294. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-10-8848-3_28

[24] P. Morrison, D. Moye, R. Pandita, and L. Williams, “Mapping the field of software life cycle security metrics,” *Information and Software Technology*, vol. 102, pp. 146–159, Oct. 2018. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.infsof.2018.05.011>

[25] H. Maleki, A. Jamshidi, and M. Mohammadi, “A Framework for Effective Exception Handling in Software Requirements Phase,” Springer, Singapore, 2019, pp. 397–411. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-10-8672-4_30

Keyvan Rahimi-Zadeh کارشناسی مهندسی کامپیوتر را در سال ۱۳۸۱ از دانشگاه شیراز، کارشناسی ارشد مهندسی شبکه‌های رایانه‌ای را در سال ۱۳۸۶ از دانشگاه صنعتی امیرکبیر و دکترای مهندسی سامانه‌های رایانه‌ای را در سال ۱۳۹۴ از دانشگاه علم و صنعت دریافت کرده است. وی هم‌اکنون عضو هیأت علمی گروه مهندسی برق و کامپیوتر دانشگاه یاسوج است. حوزه‌های پژوهشی مورد علاقه ایشان شامل مدل سازی و ارزیابی سامانه‌های رایانه‌ای، محاسبات ابری، تحلیل داده‌های کلان و شبکه‌های رایانه‌ای است.

نشانی رایانمه ایشان عبارت است از:

RahimiZadeh@yu.ac.ir

Mohammadali Turkmani کارشناسی خود را در سال ۱۳۸۰ در رشته مهندسی کامپیوتر-نرم افزار از دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز دریافت کرد و از آن سال تاکنون در کارخانجات مخابراتی ایران (ITMC) مشغول به کار است. وی مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته مهندسی کامپیوتر-نرم افزار در سال ۱۳۹۰ از دانشگاه شهید بهشتی تهران دریافت کرد و در حال حاضر